

LUVRE

2018

MARTIN GREEN & ÅKE LINDSTRÖM

Inom LUVRE-projektet (Lund University Vindel River Expedition) bedrivs fågelövervakning och forskning runt Ammarnäs, Lycksele lappmark, Västerbottens län, sedan 1963. Fjällfågla i Vindelfjällen med omnejd följs med årliga revirkarteringar, linjeinventeringar, punktinventering, ringmärkning och riktade studier. Därtill inventeras på ett systematiskt sätt insektsförekomsten i fjällbjörskogen (sedan 1967), fjällbjörkens blomning (sedan 1979), granens och tallens spridning på fjällheden (sedan 2014), samt förekomsten av vinterbon av fjälllämmel på fjällheden (sedan 2015).

År 2018 var det 56:e verksamhetsåret och samt-

liga basprojekt genomfördes i full omfattning. Försommaren var tidig och sensommaren var likt i övriga Sverige extremt torr och varm. Gnagartalen var på väg upp i området under 2018, men skillnaderna mellan olika delområden var markant. I vissa delar hittades inga vinterbon av fjälllämmel alls, medan det i andra delar var ganska gott om sådana. En annan viktig födo-grupp för fåglar, mätarlarver, uppträdde i låga om än stigande antal.

Fjällbjörskogen

I fjällbjörskogens revirkarteringar var antalet par måttligt. Rödvingetrast och bofink hade höga siffror, medan det motsatta gällde för järnsparv, bergfink och sävsparv. Speciellt kul var ett revir av sävsångare, det första i ytorna sedan 1990. Vikande långtidstrender finns för blåhake, buskskvätta, järnsparv, svartvit flugsnappare, sävsparv, talltita och trädgårdssångare, medan det de senaste 20 åren varit relativt gott om bofink, grönfink, grönsiska, gärdsmyg, rödstjärt, rödvingetrast, talgoxe och taltrast.

De första svartvita flugsnapparna lade sina ägg ovanligt tidigt, men säsongen var utdragen och sammantaget lades de första äggen i varje kull vid ett genomsnittligt datum, 7 juni. Antalet påbörjade häckningar var det lägsta hittills, medan resultatet var mycket gott med 3,8 ungar/häckande par.

Fjällbjörskogens ryggradslösa djur (insekter, spindlar, m.m.) inventerades som vanligt genom räkning på 24 000 kortskott av fjällbjörk. Inga grupper stod ut som speciellt talrika, även om antalet fjärilslarver ökade något. Det var ytterst måttlig hon-blomning hos björkarna (en indikation på kommande frösättning) och nästan inga han-blommor alls.

I den standardiserade ringmärkningen på sensommaren (15 juli – 15 augusti) fångades 1 450 fåglar (medel sedan 1984 är 1 425 fåglar/år). Gräsiska, grönsiska, talgoxe, talltita, taltrast och ängspi-plärka var talrika, medan grå respektive svartvit flugsnappare,

LUVRE
65°58'N; 16°07'E

Startår: 1963

Huvudman: Löst sammanhållet projekt som leds från Lunds universitet och stöds ekonomiskt av Länsstyrelsen Västerbotten.

Personal: Ca 25 volontärer.

Verksamhet: Inventeringar, ringmärkning, holkstudier, riktade artprojekt, inventeringar av insektsförekomst och björkarnas blomning m.m.

Publik verksamhet: Guidningar av allmänheten på plats, hemsida.

Säsong 2018: 1 juni – 15 augusti

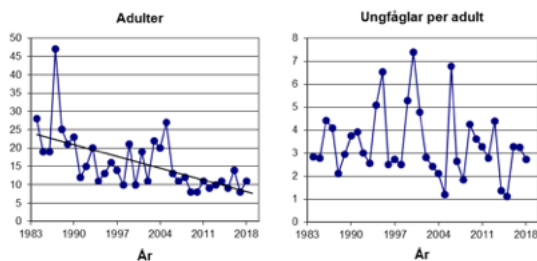
Forskningsprojekt: Övervakning av fåglarnas antal och reproduktionsframgång samt generell forskning på fjällfåglaernas ekologi.

Kontakt:

E-post: martin.green@biol.lu.se, ake.lindstrom@biol.lu.se

Web: www.luvre.lu.se

LUVRE, c/o Martin Green, Biologiska institutionen, Lunds universitet, Ekologihuset, 223 62 Lund

Figur 1. Antalet adulta sävsparvar i den standardiserade ringmärkningen på sommaren har minskat markant under åren 1984–2018. Antalet fångade ungfåglar per adult fågel varierar mellan åren, men det finns ingen signifikant förändring över åren.

rödstjärt, sävsparv och sädesärta var fåtaliga. Tydligt långsiktigt negativa trender återfinns hos vanliga arter som lövsångare, bergfink, blåhake och sävsparv (Figur 1). I sävsparvens fall verkar minskningen ha något med överlevnaden utanför häckningsområdet att göra, eftersom antalet producerade ungar per adult fågel inte ändrats så mycket över åren, men allt färre fåglar kommer tillbaka till Ammarnäs för att häcka. Minskningen i det häckande beståndet är för övrigt mycket tydlig även i försommarens inventeringar. Den enda av de vanligare fåglarna som ökat i sensommarfångsten är rödvingetrasten. Av ovanliga arter i fångsten under året kan nämnas gök, mindre hackspett, gårdsmys och videsparv.

Fjällheden

I fjällhedsytorna K1 och K2, som vardera är på 1 km² och revirkarterats årligen sedan 1964, var årets 132 par rejält över genomsnittet (104). Ljungpiparen hade ett bra år i K1 och i K2 och fjällripan hade sitt bästa år på länge (4 par). Ängsoplärka och lappsparv hade ett gott år, med ungefär dubbla antalet revir mot medel. På linjerna på den lägre liggande fjällheden noterades ovanligt många grönbenor och fjällripor och ovanligt få av rödvingetrast, enkelbeckasin, björktrast, korp, gök, brushane och kricka. Av ovanligare fåglar på lågfjällslinjerna kan nämnas myrspov och skärnsnäppa.

De ökande gnagarantalen innebar att ungefär hälften av antalet revirhållande fjällbbar i den drygt 13 km² stora fjällhedsytan lade ägg detta år. Huvuddelen misslyckades dock ganska tidigt, troligen på grund av bopredation, något vi inte sett särskilt mycket av tidigare när det gäller just fjällbbsbon. Labbarnas aggressivitet är markant kopplad till gnagartillgången och därmed förutsättningarna för lyckade häckningar. Ett år med lägre bytestillgång, men då labbarna ändå väljer att försöka, blir aggressiviteten lägre och därmed också riskerna större för att bona rövas. Labbarnas häckning var den tidigaste vi hittills noterat. I genomsnitt var äggläggningen ca en vecka tidigare än normalt. Antalen av andra arter i området var relativt normala eller låga. Undantaget var fjällripan som fortsatt höll stora antal. Flera ungvullar med fjällripor sågs i senare delen av juni. Bland mer speciella arter bör nämnas tre revir av myrspov, ett normalt antal för senare år.

Bra väder under första veckan av juli innebar goda möjligheter till inventering av de linjer som ligger över 1 000 m.ö.h. Inte mindre än sju sådana linjer inventerades 2018. Den tidiga våren gjorde att häckningssäsongen var tidig även på hög höjd.

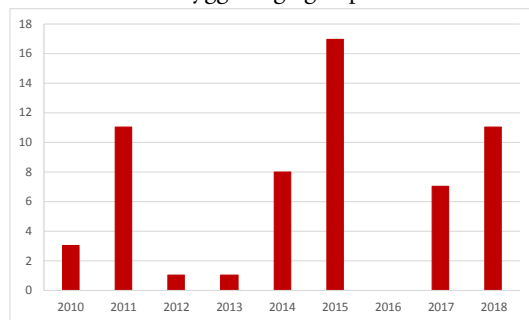
Snösparvarnas ungar hoppade ut redan i månads-skiftet juni/juli, något vi aldrig observerat tidigare. Häckningsframgången föreföll också ha varit god och många kullar sågs. Frågan är till och med om en del snösparvar försökte sig på ytterligare en kull. Inledande tecken på detta sågs i början av juli, men hur det verkligen blev är okänt. Även vadarna hade av allt att döma en god häckningssäsong på högre höjd (och även på lägre höjd, se vidare nedan). Varnande gamla fåglar av allehanda arter, inklusive goda antal med skärnsnäppor, sågs i början av juli.

Rovfåglar

De ökande gnagarantalen avspeglade sig även i att fler fjällvråkar sågs i området under 2018. På den fasta rovfågelrutten som går längs älvdalarna bokfördes elva fjällvråkar vilket är förhållandevis hög summa (Figur 2). Andra rovfåglar på rutten var kungsörn (4), fiskgjuse (3), pilgrimsfalk (1), tornfalk (5) och stenfalk (1). För första gången på många år hittades ett bo av blå kärnhök i området, ytterligare ett tecken på ökande gnagartillgång. Fem välvuxna ungar kunde ringmärkas en bit in i juli. Notabelt är att boet, som hittades av en ren slump, låg mitt inne i fjällbjörkskogen.

Specialstudier

Ett nytt specialprojekt inleddes under året, nämligen fångst och boletning av fjällpipare. Tanken är att kunna följa både häckningsframgång och rörelsemönster, vilka för denna art är dåligt kända. Årets inledande studier gav positiva signaler, då förhållandevis många bon kunde hittas. Både hanar och honor fångades och ringmärktes. Häckningsframgången var av allt att döma hög, vilket verkade gälla flertalet vadararter på fjällheden 2018. I början av juli fanns varnande gamla vadare av många arter även på lägre liggande fjällhed. Vid ett nytt besök i senare delen av augusti fanns gott om flockar med flygga ungfåglar på heden.

Figur 2. Antalet räknade fjällvråkar längs LUVRE:s fasta rovfågelrutten under åren 2010–2018.